

Az irgalom hegyén. Sodoma vége II.

SZOMORY DEZSÓ¹⁴

És mintegy liheg a nyár, szerelmetes forráság terjed mind szélesebben, mind súlyosabban. Rézsárga sugara a délutáni napnak fekszi meg az udvar négy falát s rézsárgává válik minden szenny és piszok rajta. [...]

És rézsárga fényben az emésztés, az egész szent család. A leányok kócos üstöke mintegy füstölögni látszik, égni az egész testük a kerek asztal körül. Lehányták a ruhát magukról, s úgy vannak ott egy szál ingben, félig meztelenül mindannyian. Azonközben szemökben, keserű vonaglás az ajkaik körül: az utálat, az undorodás vonaglása. Egyik-másik még a festéket sem mosta le magáról, s úgy ül ott fekete, sáros szemekkel, fehérre meszelt orcákkal, pirosra festett ajkakkal. De minden festék dacára, micsoda vallo-másai az igazságnak! Lebóg az arcukról az áttombolt éjszakák megfizetett gyönyörúsége, az átaludt nappalok minden fáradtsága, megcsömörlése, a vonásaik petyhüdtségén, fanyarságán mintegy vihog a vénség, ott van minden jele örök, cudar küzdelmeknek, minden nyoma az elmúlt idők viharos nyomorúságának: nehéz munkája a cselédnek, nehéz levegője a fegyháznak, nehéz bűze a kórteremnek... [...]

S ez a csomó ember itt kísért az udvarban, itt van a durva ölelésük, a részeg vágyuk, itt vannak mind, mind, az elsők és az utolsók a leányok meztelenségén ... csak amolyan szomorú meztelenség, amilyen a boncasztalon szokott kihányva lenni... Ilyenkor délutánok idején, amikor a pihenésük közben elvész az akarat, hogy mindenáron szerettenessenek, amikor nem kell sem szépnnek, sem kívánatosnak lenniök, szétmállik rajtok minden, szétszaladnak a vonásaik, ellustulnak a tagjaik, immár nem tartja őket a

14 Jászai Mari, a már idősödő tragika a nagyon fiatal Szomorú Dezsó szerelméért hagyta el az akkor már halálos beteg Reviczky Gyula költőt 1889-ben. Szomorú 1890-től másfél évtizedig Párizsban és Londonban élt. Az 1920-as években a Vígszínház háziszervezője lett nagyon sajátos hangú darabjaival. Egy 1912-es darabjáról Karinthy Frigyes azt írta: „gondoljon Szomorú novelláira és rajongó, sóvár lírájára, amivel a nők, a drága nők isteni csodáját imádja és áhítozza – erre a tikkadt lírára, mely az ő furcsa, vajúdó mondataiban lelkenedez és fuldoklik –, [...] mikor szegény, szegény szavakkal és szegény, szegény papíron igyekszik és kínlódik kitombolni az erotika viharát, amihez ezer zenekar és tízezer nehéz festék is kevés.”

kötelesség ... Csupa nyers, puha érzéketlen hús a karjaikon, a vállukon, a lecsüggő emlőikön, a lágyan kiformalódó combjaikon. S mint a mészárszékben, minden hús összevissza, elrendezetlenül.

[...]

Kibírt minden meggyalázást, minden üldözést, minden gázságot, nem szökött meg, itt maradt a házban a gyűlölt rimák s a még gyűlöltebb rima-fejedelemasszony mellett, mert tudta, hogy idejár, mert láthatta éjjelről éjjelre... Mert kinyithatta a kaput neki, ha jött, mert kísérhette, ha ment el, mert válthatott vele egy-egy szót, mert megszoríthatta a kezét, amikor kapott kapupénzt tőle. A nagy Margittal megy minden éjjel... legyen; a nagy Margit úri leány vala egykor, a nagy Margit szép, igéző. Vele nem megy senki, mert csúf, mert ronda, mert forradás van az arcán, s mert csak cseléd volt egykor. De hogy szereti, hogy sír a vállán hosszú éjszakákon által, hogy ki akarja váltani, hogy el fogja venni feleségül – nem, nem, ezt nem gondolta eddig! Titokban, rejtetten, még önmaga előtt is restelve a bevallást, szerette azt a szegény hadnagyot, s viselt, túrt érte minden gyalázatot; hogy nem szereti őt viszont, legyen... ki is szerethetne egy szegény, sebhelyes rimát. De úgy mást se szeressen, utáljon, undorodjon el mindannyitól, s csak azért jöjjön ide, hogy a szennyét hagyja itt...

Hát úgy volt most, hogy beleszakad a fájdalomába. Az elfojtott, megtagadott érzései szilaján pattantak fel, mintegy kőütés érte őket, kőütés a ronda arcát, a ronda lelkét is. [...]

(1911. In Szomory Dezső: Az Irgalom hegyén. Budapest, 1964. 61–62., 66–67.)